

שחר בוקמן
עורך אקולוגיה וסביבה

ציטוט מומלץ

בוקמן ש. 2015. דבר העורך.
אקולוגיה וסביבה 6(2): 74.

Chaim Nativ

מחאה כנגד הזיהום וכנגד ההשתקה. מפרץ חיפה, אפריל 2015 | צילום: חיים נטבי

דבר העורך

קוראות וקוראים יקרים שלום

גיליון קיץ 2015 / כרך 6(2)

29 ביוני, 2015

מרחובות עיר מגוריי (קריית טבעון) נשקף נוף של הוד והדר – רכס הכרמל, הירוק כל ימות השנה, נישא גבוה מעל עמק יזרעאל, ונוחת במערב, כמו השמש בשקיעתה, אל תוך מי הים התיכון. אך את ההנאה מהנוף הפסטורלי קוטעת רוח המערב הנושאת עמה עננים אפורים של דאגה. הפעילות התעשייתית הענפה במפרץ חיפה גורמת חששות כבדים בעקבות זיהום האוויר, התחלואה והתמותה הנגרמים ממנה. חששות הציבור צריכים לקבל מענה, אך ראוי שקבלת ההחלטות תתבסס ככל הניתן על הידע המדעי המדויק והמהימן ביותר שקיים.

לפני מספר שבועות פרצה סערה תקשורתית וציבורית עקב מה שהיה נראה בתחילה כחשיפת נתונים על תחלואת סרטן עודפת בקרב ילדים בנפת חיפה, ובעיקר עקב הניסיון להוכיח קשר סיבתי בין זיהום האוויר מהתעשייה לבין התחלואה. הסערה יכולה ללמד אותנו רבות על דרך פעולתה של התקשורת, אך למעשה מדובר בדיון שהוסט למקומות הלא נכונים.

לפיכך, ראוי להזכיר כי הרקע לסערה היה דרישתם של משרד הבריאות והמשרד להגנת הסביבה שהאישורים לתכניות להרחבת פעילות ב"ן ולריכוז מכלי הדלק באזור מתחם 'קרקעות הצפון' (על-ידי חברת תש"ן) יותנו בכך שהתכניות לא ילוו בהגברת זיהום האוויר. התנגדות לדרישה זו, שהגישו שתי החברות לוועדת הערר הארצית לתכנון ובנייה, הציבה את משרדי הממשלה במצב שלמעשה הוטלה עליהם חובת הוכחת הסיבתיות. אל מול ציפייה זו ניצבים האפידמיולוגים הסביבתיים בפני קושי אובייקטיבי אדיר – על אף כל הידע שהצטבר בעולם המדע על הקשר הסיבתי בין זיהום אוויר לתחלואה, כמעט בלתי אפשרי לערוך מחקר שיוכיח קשר סיבתי בין פעילות מפעל מסוים לבין תחלואה במחלה מסוימת בקרב האוכלוסייה המתגוררת בקרבתו. המציאות במפרץ חיפה מציגה תערובת של זיהומים מתעשיות ומתחבורה, שלא נמצאת במקומות אחרים בארץ, וחלקה הגדול אף לא מנוטר.

מכיוון שלא בוצעו ניטור ודגימה תקפים ומספקים של מזהמים הידועים כמסרטנים לאורך השנים, אלא רק בשנים האחרונות, המודלים של החשיפה ששימשו בחלק מהמחקרים האפידמיולוגיים כדי לבחון חשיפות אלה, מתבססים על נתוני זיהום אוויר שננטר במועד מאוחר יותר. נתוני ניטור זיהום האוויר במפרץ חיפה אמנם מראים שיש ירידה מבורכת בזיהום האוויר, אבל באופן טבעי הירידה בתחלואה נמצאת בפיגור אחריה. לפיכך, יש לפעול למניעת תוספת זיהום ולצמצום זיהום האוויר במפרץ חיפה ולהגביר את ניטור החומרים הידועים כקשורים לתחלואה בסרטן, במחלות לב-ריאה ובמחלות נשימתיות.

נדמה שנחצה הרוביקון – אין דרך חזרה מההבנה שמפגעים סביבתיים הם לא רק עניינם של פעילי סביבה. מה יהיה האיזון העתידי בין הגורמים הכלכליים, הסביבתיים והחברתיים המעצבים את הנוף העירוני? נראה בעתיד, או שמא כבר בימים הקרובים, בהכרעת הערר.

בשורות טובות וקריאה נעימה,

שחר בוקמן